

ארוחת צהריים עם פדרו

שואלים את חואן: האם הכרת את פדרו?
האם אני מכיר את פדרו? קורא חואן, אנחנו אכלנו ארוחת צהריים ביחד!

הכישר?

זה היה כך, מספר חואן, יום אחד אני רוכב על סוסי כפאמפאס (הערכה). לפתע צץ פדרו מאחורי אחד השיחים. מכוון אליי את אקדחו ואומר: חואן, רד מן הסוס! לו יש אקדח, לי אין, אז אני יורד. פדרו אומר: חואן, אכול את גללי הסוס. לו יש אקדח, לי אין, אני אוכל את הגללים. וכך אכלנו ארוחת צהריים ביחד.

את הברדיה הזאת סירפתי עשרות פעמים לידירי מצריים, כשריכזו על גמאל עבראל-נאצר. והנמשל: כמשך שמונה חודשים, ממאי עד דצמבר 1948, אכלנו, עבראל-נאצר ואני מאו תם הגללים. שירתנו ביחד באותה החוויה. כאשר השויתי את זיכרונותי עם זיכרונותי נוכחתי לדעת שהשתתפנו ביחד בכמה וכמה קרבות. הוא נפצע בקרב על הגבעה 105 ליד נגבה, שבה זכתה הפלוגה שלי בתואר שועלי שימשון. אני נפצעתי בקרבות כיספאלוג'ה, שבהם זכה עבראל-נאצר בעיטור. מכיוון שרוב הקרבות האלה התנהלו בלילה, והיו קרבות מגע ממש, כוודאי היינו קרובים זה לזה לא פעם במרחק של כמה מטרים.

אולם, אני נוהג להוסיף, מעולם לא נערכה לנו היכרות רשמית.

תמיד הצטרפתי על כך. הייתי מעוניין מאוד להכיר את הגבר המרתק הזה. שחטבתי את חותמו על תולדות המרחב.

עבראל-נאצר

בעוד כמה ימים ימלאו 14 שנה למותו, ומן הסתם יתלקח שוב הוויכוח על אישיותו. האם היה גיבור או נבל? הרודן המצרי, כפי שכינו אותו דויד בן-גוריון, היטל את המיזרח התיכון, כדרכי מנחם בגין, או איש הקידמה והשיחור?

בעיני הפלסטינים עבראל-נאצר היה גיבור לאומי. כימיהשפל של העם הפלסטיני, בטרם קמה תנועת פת"ח והחזירה להם את הרגשת הזהות הלאומית, שימש המנהיג המצרי כגיבורם וכסימלם. הוא הרים את כבוד הערבים מן העפר. הוא נטע בליבם גאווה חדשה, אחרי מאות שנות הריכוז וההשפלה. הוא העלה על נס את קיומה של "אומה ערבית", העומדת מעל למחיצות שבין העמים והמדינות.

בתרבות הערבית (כמו בתרבות היהודית-המזרחית) נועד מקום מרכזי למושג הכבוד. עבראל-נאצר המרשים, גבההקומה ויפדתהואר, בעל כושרהנאום המלהיב והסוחף, שכבש את ליבו של כל מי שנפגש עמו, שהתרועע עם ג'ו והארלאל נהרו ההודי ומאו טסהיטונג הסיני כיווה עיניו, מילא את לב הערבים בכל מקום בגאווה חדשה. והפלסטינים, בני העם הערבי המדוכא והמושפל ביותר, אימצו אותו אל ליבם כיתר-שאת.

הישגיו הממשיים של עבראל-נאצר שנויים הרבה יותר במחלוקת. גם במצריים מצאתי רבים, בייחוד בקרב האינטלי גנציה הצעירה, המכירים בתרומתו של האיש למוראל הלאומי ולהחזרת הכבוד העצמי האבוד למצריים. אך הם זוכרים גם את הטרור שהשליט, את כליאתם של טובי האישים מימין ומשמאל במחנות-הריכוז שבהם היה נהוג מישטר נורא של עינויים, את הטרור הכלכלי המצרי ואת שקיעת העיר קאהיר בתהומות ההונחה, ושבו, ולעומת כל אלה: הדאגה האמתית לשכבות העניות, הכשתח הקיום המינימלי לכל על-ידי מזון מסובסד בקיצוץ, הקמת מערכת הבריאות העממית, ועוד.

חוקר ישראלי, שיברוק את היחסים בין ישראל ועבראל-נאצר, ימצא שהתמונה מסובכת מאוד. בעלה לשליטון, בטרם גיבש את השקפותיו, ברך גם את האפשרות להגיע לידו שלום עם ישראל. הוא הוסיף אליו למצריים את ידיו מימי המלחמה, ירוחם כהן, שליט התימן, דובר הערבית, של יגאל אלון, מיישרי-החוף מנע את נסיעתו. לאחר מכן ניסה ליצור מגעים עם ישראל באמצעות הר"ד נחום גולדמן ואישו. משלת ישראל חיבלה במגעים אלה, בין השאר באמצעות העסקי-כיש המפורסם. אך במשך כל שנות ה-50 באו יוזמות כאלה מצד מצריים — הן לפני מלחמת-סיני, הן אחריה.

לעולם לא נדע כביטחון מה היתה מידת הרצינות של איתותים מצריים אלה. הם לא הועמדו מעולם במבחן רציני. בן-גוריון ועורריו, ובראשם שימעון פרס, העריפו תמיד את הברית עם הקולוניאליסטים הבריטיים והצרפתיים נגד הערבים, על פני ברית אפשיית עם הלאומיות הערבית נגד הקולוניאליסטים. החל מסוף שנות ה-50 ועד אחרי מלחמת ששת-הימים רכב עבראל-נאצר על גל האחדות הערבית. הוא נכשל לחלוטין בהגשמת רעיון זה — שעודר את התלהבותם של הפלסטינים, שראו בו את הדרך לחזור לתהרה הערבית כשווי-זכויות. בסוף ימיו חזר אל רעיון השלום עם ישראל. בין השאר נשלחו שליחים אל אנשי-שלום ישראליים, כדי להכשיר את הקרקע. אחד מהם, איש בכיר במישרי-החוף, פנה אליי בארצות-הברית. לאחר האנשים שסיפר לי לעיתים קרובות על עבראל-נאצר (ולו עליי) היה אריק רולו, העיתונאי הצרפתי היהודי-מצרי, שגם ליבו נשבה עליידו. פעם סיפר לי שראה אצל עבראל-נאצר את סיפרי מלחמת היום השביעי שבו תיארת את המאורעות שהובילו למלחמת ששת-הימים. טענתו כי הנשיא המצרי לא רצה במלחמה, כי אם הסתבך בהשתלשלות בלתי-מוכנות. עבראל-נאצר אישר באוזניו שוהו אכן תיאור נאמן. שגיאותיו

בשלושת השבועות שקדמו ל-5 ביוני גרמו במידה רבה למלחמה, ששינתה את ההיסטוריה של ישראל ושגרמה, בדעבר, לאטון לאומי.

בראשית 1970 קרא לי רולו וסיפר לי שהקליט ראיון ארוך מאוד עם עבראל-נאצר. המנהיג המצרי דיבר באופן חופשי על פיתוח-שלום עם ישראל, ובכלל זה יחסים דיפלומטיים וכלכליים. אחרי הראיון ביקש ממנו הנשיא לגנוז את רובו, ולפרסם רק חלק קטן ממנו. רולו השמיץ באוזני את הראיון כולו. שאלתי אם הוא מרשה לי להביא את הדברים לידיעתה של ממשלת-ישראל, והוא הסכים.

לא היה טעם לדבר עם גולדה מאיר, שהיתה אשה מוגבלת, גוענית ושונאת-ערבים. משרה-חוקן, אבא אבן, כבר התיישתי, כי התגלה כאיש חלש-אופי. שלא יילחם לעולם על ריעות. התלטי לפנות אל פינחס ספיר, האיש החזק במפלגת-העבודה, שנחשב כמלך היונים. ספיר הוסיף אותי. נפגשנו בלישכתו, בקריה התליאכיתית.

בלוה אליי אמנן זיכרונות. סיפירי על דברי המנהיג המצרי בראיון המוקלט, ואמרתו שאני יכול להביא לו העתק של הסרט. לאכזבתי התוהמת, לא גילה ספיר כל עניין בכך. מדרבני למדתי שאין לו מושג בעניינים ערביים, ושהם גם אינם מעניינים אותו. לעומת זאת דיבר בלהט על משה ריין, שאותו שנא מקרב לב. לא מילחמת ישראל-מצריים העסקיה אותו, אלא מילחמת ספיר-ריין.

אנורו אל-סאדאת, שנבחר עליידי עבראל-נאצר כסגנו, המשיך במדיניותו. רעיון השלום עם ישראל כבר היה מוכן, כאשר הגיע לשליטון. הדברל בין השניים היה נעוץ בכך שעבראל-נאצר היה מודע הרבה יותר למקומה של מצריים בעולם הערבי, אינו מניח ברורה מיוושה, סאדאת, שהפקיר לרעתם ישראל-מצרי, כפי שעשה סאדאת.

כנתתם של ערבים רבים בישראל עדיין תלויה תמונתו של עבראל-נאצר. לגביהם, הוא האיש שחזיר גם להם את הכבוד. ויש בכך גם הסתייגות ברורה מיוושה, סאדאת, שהפקיר לרעתם בקמפדייוויד את העם הפלסטיני.

תחזית ארץ כנען

מה קרה לתנועה הכנענית — זו שביקשה להחזיר אותנו למי כעל ועשתורת, כנען העתיקה ומלכות-ישראל הראשונה? היא חיה וקיימת — בכוכו המטאורולוגי.

מה למוגיהאוויר ולקרניהשור? שאלה טובה, אין לי תשובה עליה.

אני רק יודע שמי שמנסח את תחזיות מוגיהאוויר, המשודרות בכליית-הקשורת, אינו מסתכל במפת ישראל כפי שהיא. הוא מסתכל במפה עתיקה מימי המלך שאול.

התחזית המפורטת מתחילה בארץ מעכה (רמת-הגולן). עוברת לחבל נפתלי (הגליל), ממשיכה לחבל אפרים (השומרון), משם לעיר יבוס (ירושלים), רק במקום השמיני נזכרת שפלת-החוף, שבה לא ישבו בימיקדם בניישראל, אלא פלישתים וצידונים. אומנם, בימיו אלה יושבים מרבית תושבי המדינה בשפלת-החוף, אך אין זה מעניין את המטאורולוג. שיחכו כסבלנות עד שיבוא תורם, ושיגידו תודה על שמזכירים את האיוור הזה ככלל.

בתחזית מוגיהאוויר המשודרת במהדורת-החדשות האחרונה, לקראת חצות, אין שפלת-החוף מוזכרת כלל. ל-20 אלף התושבים דובריה-העברית בשומרון נאמר מה צפוי להם למחרת היום, אך לא למיליון ויותר תושבי גוש דן.

ובצדק: המתנחלים בביתאל הם יורשי הישראלים הקדומים. ואילו תושבי עכו, חיפה, תליאכית ואשודר אינם אלא יורשי הצידונים והפלישתים.

להספיד את עצמנו

בימי זוהר של סטאלין (כשהיה עדיין "שמש העמים" בעיניהם של מנהיגי מפ"ם ומק"י) הוחלט בכרית-המועצות להקים אנדרטה

לזכר אלכסנדר סרגייביץ' פושקין, גדול הסופרים הרוסיים. נערכה תחרות ארצית בין אמני ברית-המועצות, גדולי הפסלים הציעו את הצעותיהם.

בתחרות זכה פסל של סטאלין, בנובה של 20 מטרים, כשהוא מחזיק בידו ספר של פושקין.

סיפור זה עלה בזיכרוננו לאחרונה כמה פעמים, כאשר קראתי מאמר-הספר והקשבתי לנאומו-הספר על ידי.

הגעתי למסקנה כי כל ההספדים מתחלקים לשני סוגים עיקריים.

בעלי הסוג הראשון מספידים בנוסח "המנוח ואני". למנוח מוקדשים כמה מישפטי-הקדמה, ולאחר מכן מוקדש כל השאר לאני.

בעלי הסוג השני אומנם מספידים את המנוח בלבד, אך למעשה הם מספידים את עצמם. הם מייחסים למנוח את כל התכונות היפות שהם רואים בעצמם, ומעלים אותו על נס. כך או כך — כל המספיד, את עצמו מספיד.

הוי, איזה שיקוי?

לפני שלושה שבועות הפליג המוסיקאי כן-ציון אורגד בשבועון זה בשבב יצירותיו של ריכארד ואגנר. לראות אופרה שלמה שלו זוהי חוויה בלתי-דיגלית, אמר, וכך עורר בני זיכרונות. כבר סיפירתי כאן שגדלתי בבית מוסיקלי, וכי אחת היצירות האהובות ביותר על אבי היתה הפתיחה למיסטר-זינגר (האמנים המזמרים) של ואגנר. שמעתי בילדותי עשרות רבות של פעמים. אך מעולם לא ראיתי אופרה של ואגנר.

זה הציק לי. מרביתם כה רבות על האיש, מתוככים בלי-סוף עליו ועל יצירותיו, גם אני משמיץ ריעות על כך, אך מעולם לא ראיתי אופרה שלמה שלו.

נעת ביקוריי בחו"ל חיפשתי לא פעם הודמנות לתקן את המעוות, אך משום-מה לא הסתייע הדבר בכך. רחל אשתי משתעממת מכל האופרות, בלי הפליה. נשים אחרות, שהודמן-לי לבלות עימן ערב בווינה, בלונדון או בפאריס, היפנו את ראשיהן בזוועה כשרמתן להן שאולי כדאי לראות אופרה של ואגנר. הן העדיפו ארוחה של צדפים ויין או מחזה של בנארד שו.

עד שכאתי לטורונטו.

יש לי ידידה שהיא סיפור בפני עצמו. היא נולדה ברוסיה, לאב רוסי ולאם שנמנתה עם המיעוט הגרמני העתיק ברוסיה (הגרמנים של חבל הוולגה). בעת הפלישה הנאצית לרוסיה ברח האב עם הכוחות הסובייטיים מיוורחה. האם נשארה, עברה כמתרגמת במישרי הממשל הצבאי (או המינהל האורחי). כאשר נסוגו הגרמנים מערבה, לקחו את האשה ובתה איתם. אחרי המלחמה הגיעו השתיים לקנדה. הבת היא עתה מרצה במיקצוע שהוא כלי-כך מסובך עד שלא עמדתי בדיוק על טיבו, והיא תרבותית מאוד. חוץ מזה היא גם יפהפיה.

כששמעה שאני עומד לבוא לטורונטו, החליטה שהגיעה זמני לספוג קצת תרבות, ועל כן לקחה אותי לראות את טריסטאן ואיזולדה, אחת האופרות הנהדרות ביותר של ואגנר, שהוצגה שם על-ידי להקת-אלפרה מבקרת מגרמניה.

איך זה היה? הממ... ובכן, קודם כל עליי לציין שהייתי עייף מאוד. באתי בטיסה מתישה, התרוצצתי. בקיצור...

הפתיחה הנהדרת מוכרת לי היטב, והמחשבות שלי נדרו. כשהורם המסך ראיתי את איזולדה שוכבת על יצוע בביתן שהוקם למענה בטרטום של ספינה, שהובילה אותה מאיזולנד מולדתה לקורנוול, בקצה הרומי-מערבי של האי הבריטי. היא עמדה להינשא שם למלך. הוביל אותה נאמנו של המלך, טריסטאן האביר, שהרג לפני כן את ארוסה הקודם של איזולדה.

איזולדה, בת המכשפים, שרה יפה והרבה על מר גורלה, ומחשבת נדרה שוב. באמצע נמנמתי קצת. לפני שנדרמתי לגמרי, עוררתי את עצמי ועקבתי אחרי המאורעות (איזולדה זממה להרעיל את עצמה ואת טריסטאן השנוא. אך האמה שלה החליפה את הרעל בשיקוי-אהבה. טריסטאן ואיזולדה מתחבקים באכסטאוה של אהבה. מסך.)

קמתי, שתיתי קפה במיוזון והתעוררתי. אך במערכה השניה (המלך מפתיע את כלתו והאביר שלו כשהם מת-עליים באהבה, טריסטאן מניח לאחר מאנשיה-החצר המנוולים לפצוע אותו אגור שות) נמנמתי שוב קצת. רוב הזמן הייתי כמצב של נימ-ולאניים, וכך גם במערכה השלישית, שבה גוסס טריסטאן לאטי-לאט, בעורת הרבה שירים, וממתין לאיזולדה. הוא מת בזרועותיה. המלך בא, טולה לכולם ומקונן על אכזריות הגורל (כולם מתו — מתו כולם). גם איזולדה מחזירה את נשמתה לבוורא, בעורת השיר מות-אהבה (ככה עדיין וחיישי חיוב...).

ואגנר

אחרי כן החלטתי שראיתי את ואגנר כפי שצריכים לראות אותו — קצת ער, קצת ישן, ניס-ולאניים. המוסיקה המהפנטת נשפכת ישר אל תוך תהי-הכרה שלי, רגשי-אלי-רגש. מבלי לעבור את תווכו של המוח.

אולי הייתי באמת מכושף. כקריאתה של איזולדה מוכת האמה: "הוי, איזה שיקוי...?"